

Paikallisten tarinoista ideoita matkailun kehittämiseen

Petra Paloniemi, Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Salla Jutila, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Maria Hakkarainen, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Matkailijat hakevat autenttisia elämyksiä ja ovat kiinnostuneita matkakohteen arkielämästä. Mitä autenttinen, tavallinen elämä sitten on matkailijan näkökulmasta? Wangin (1999, s. 349–370) mukaan autenttisuuden kokeminen on aina subjektiivista ja heijastaa yksilön omia odotuksia ja uskomuksia palveluntarjoajaa kohtaan. MacCannell (1973) on puolestaan kuvannut paljon lainatussa teoretisoinnissaan autenttisuuden ulottuvuuksia lavastetun autenttisuuden (*staged authenticity*) käsitteen kautta. Usein matkailija saa vaikutelman autenttisuudesta, vaikka todellisuudessa kyse on mahdollisimman autenttiseksi rakennetusta esityksestä. Nykymatkailija tunnistaa, tiedostaa ja hyväksyy tämäntyyppisen autenttisuuden osaksi matkailun kokemusmaailmaa. Tämä ei kuitenkaan poista halua tavoitella autenttista kokemusta paikallisesta elämästä.

Lapin matkailun tämänhetkisestä elämystarjonnasta iso osa kytkeytyy paikalliskulttuuriin, mutta aktiviteettien toteutustapa edustaa lavastettua autenttisuutta. Mukana on myös aktiviteetteja, jotka eivät pohjaudu lainkaan perinteiseen lappilaiseen kulttuuriin mutta joita on alettu pitää autenttisena (esimerkiksi koiravaljakkoajelut). Lappilainen arki sellaisenaan voisi tarjota puitteet autenttisille matkailuelämyksille; erityisesti suurista kaupungeista tuleville matkailijoille paikallinen elämäntapa ja kulttuuri sekä luonto ovat ihmeellisiä. Matkailijat ovat kiinnostuneita oppimaan ja kuulemaan tarinoita tavallisesta elämästä ja selviytymisestä arktisissa olosuhteissa. Usein juuri keskustelut ja tapaamiset paikallisen ihmisen kanssa ovat matkailijalle merkittäviä kokemuksia (Guttentag, 2015; Camilleri & Neuhofer, 2017). Tavallista arkea eletään kuitenkin paikallisten ihmisten omissa elämänpiireissä, eivätkä ne ole helposti matkailijoiden saavutettavissa (MacCannell, 1999). Omaan arkeen ja kotiin ei välttämättä haluta ylimääräisiä silmäpareja. Toisaalta matkailijan katse etsii koko ajan autenttisuutta (Urry, 1990), joten matkailutoimijat ovat jatkuvan haasteen edessä: miten hyödyntää matkakohteen arkielämää matkailuelämyksissä kunnioittaen samalla paikallisten yksityisyyttä?

Yksi mahdollisuus etsiä vastausta edellä esitettyyn kysymykseen on tutkia, miten paikalliset itse kertovat arjestaan. Analysoimme 50 tarinaa, jotka lappilaiset kirjoittivat arjestaan ja elä-

mästään markkinointiorganisaatio House of Laplandin (HoL) toteuttaman kampanjan yhteydessä. Kampanjan aikana tarinoita levitettiin sosiaalisen median kanavissa (House of Lapland, 2016). Kirjoittajia oli pyydetty suuntaamaan kirjoitus Lappiin mahdollisesti muuttaville henkilöille, potentiaalisille uusille lappilaisille. Halusimme selvittää, löytyisikö tarinoista uusia ideoita elämysten kehittämiseen nykyisen matkailun palvelutarjonnan tueksi. Analyysi tehtiin osana Jakamistalous matkailussa (EAKR) -hanketta, jonka yksi tavoite liittyi tavallisen elämän ja elämäntavan hyödyntämisen mahdollisuuksiin ja haasteisiin matkailun tuotekehityksessä. Tutkimme, millaisia elementtejä tarinoissa liitetään lappilaiseen elämään ja miten ne vertautuvat olemassa olevien matkailutuotteiden piirteisiin.

Analysoimme tarinat käyttäen sisällönanalyysiä ja lähilukumenetelmää, joiden avulla tulkitimme merkityksiä aineiston sisällöstä (Rantala, 2011; Tuomi & Sarajarvi, 2009). Osa tarinoista korostaa Lapin tarjoamia mahdollisuuksia rohkeille, yritteliäille ja sinnikkäille ihmisille. Näissä tarinoissa korostuu itsensä voittaminen ja tekemisen meininki. Toisaalta tarinoissa painottuu kiireetön ja stressitön elämäntyyli, mahdollisuus rauhoittua ja kohdata niin muut ihmiset, oma itsensä kuin luontokin. Luokittelimme tarinoissa esiin nousevat teemat ryhmiin, jotka nimesimme seuraavasti: *luonto resurssina*, *luonto elämisen paikkana*, *sosiaalinen vuorovaikutus* ja *elämänhallinta*. Luonto resurssina -kategoria sisältää teemoja, joissa paikalliset ihmiset hyödyntävät luontoa sekä työssään että vapaa-ajallaan. Yhtäältä luonto on monelle elintärkeä resurssi ja tulonlähde (esimerkiksi poronhoito ja matkailutoiminta), toisaalta erilaisista luontokokemuksista saadaan voimaa omaan elämään. Luonto elämisen paikkana -kategoria ilmentääkin luonnon tärkeää roolia ja läheisyyttä lappilaisten jokapäiväisessä arkielämässä. Sosiaalinen vuorovaikutus -kategoriaan kuuluu teemoja, joihin liittyy yhteisöllisyys ja toisten ihmisten kohtaaminen. Elämänhallintakategorian teemoissa näkyvät Lapissa pärjääminen sekä Lapin tarjoamat mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen ja unelmien saavuttamiseen. Miltei kaikissa tarinoissa luonto ja lappilaiset ihmiset ovat merkittävässä roolissa. Luonnon ja ihmisten merkitys on tullut ilmi myös useissa tutkimuksissa, joissa on tutkittu lappilaista vieraanvaraisuutta (esim. Nousiainen, 2015, s. 52; Rantala & Hakkarainen, 2014). Analyysimme tulokset auttavat tunnistamaan paikallisille asukkaille merkityksellisiä asioita, joita voisi mahdollisesti hyödyntää matkailuelämysten tuotekehityksessä.

Seuraavaksi teimme sisällönanalyysin yhteismarkkinointiorganisaatio Visit Rovaniemen sivuilla kuvatusta matkailutuotetarjonnasta Rovaniemellä. Tämän jälkeen vertasimme tekemiemme kahden analyysin tuloksia: miten tarinoista löytämämme elementit ovat näkyvillä nykyisissä matkailutuotteissa? HavaitSIMME sekä samankaltaisuuksia että eroja. Nykyisten matkailutuotteiden kuvauksissa korostuvat Lapin luonto, eksoottiset käyntikohteet ja elämykset. Paikallista arkea ilmentävät perinteiset käsityöt, perinteinen ruoka ja kuvissa esiintyvät ihmiset. Kohtaamiset paikallisten ihmisten kanssa eivät ole vahvasti esillä – enemmän korostetaan ainutlaatuisista kokemuksista ammattilaisen seurassa. Luonnon rooli resurssina korostuu Visit Rovaniemen tarjonnassa enemmän kuin lappilaisten omissa tarinoissa. Luonnossa koetaan elämyksiä, sitä valokuvataan ja luonnon elementteihin haetaan kosketusta vaikkapa kellumalla hyisessä vedessä. Myös sosiaalinen vuorovaikutus on läsnä, mutta enimmäkseen toisten matkailijoiden ja matkailutyöntekijöiden kanssa. Luonto ei näyntyä elämisen paikkana, eivätkä paikallisten

tarinoissa vahvasti esillä olevat elämänhallintaan liittyvät asiat (kuten kiireettömyys, itsensä toteuttaminen ja ”ihmisen kokoinen elämä”) ole juurikaan esillä.

Samankaltaisuuksia tarinoissa esiintyviin elementteihin löytyi muita yrityksiä enemmän jakamistalouden logiikalla toimivan, paikallisten tarjoamia elämyksiä markkinoivan Doerzin tuotetarjonnassa. Tuotekuvauksissa toistuvat muita useammin sanat ”aito”, ”paikallinen”, ”autenttinen”, ”ei kiirettä”, ”henkilökohtainen”, ”yksityinen” ja ”koti”. Näiden ilmaisujen voidaan katsoa liittyvän tarinoista löydettyihin vuorovaikutuksen ja elämänhallinnan teemoihin. Sosiaalinen vuorovaikutus ilmenee myös paikallisoppaaksi nimetyn palveluntarjoajan esittelyssä; hänestä on usein kuva ja hän esittelee itsensä henkilökohtaisesti. Tuotekuvauksista näkee myös muiden asiakkaiden antamia palautteita, joissa viitataan usein nimenomaan oppaan ominaisuuksiin, persoonallisuuteen ja tietotaitoon.

Jakamistalouden palvelut voivatkin osaltaan tuoda matkailijan lähemmäksi paikallista elämää ja mahdollistaa esimerkiksi kohtaamisia paikallisten ihmisten kanssa (ks. Belk, 2014, s. 1595). Jakamistalous mahdollistaa yksilölliset elämykset ja yhteenkuuluvaisuuden tunteen (esim. Bock, 2015; Hakkarainen & Jutila, 2017). Matkailijoiden kutsuminen kotiin, saunominen, ruuanlaitto yhdessä ja erilaiset opastukset ovat esimerkkejä palveluista, joita paikalliset asukkaat tarjoavat jakamistalouden alustojen kautta. Lapissa tämänkaltaiset toiminnot ovat perinteisestikin olleet osa vieraanvaraisuuskulttuuria. Pitkien välimatkojen ja haastavien sääolosuhteidenkin takia matkailijoille on tarjottu yösi ja tai kyyti, kun sitä on tarvittu. (esim. Nousiainen, 2015; Rantala & Hakkarainen, 2014.)

Tuloksemme osoittavat, että luonto resurssina ja elämisen paikkana, kohtaaminen ja elämän hallittavuus ovat tärkeitä teemoja, jotka paikallisasukkaat liittävät lappilaisuuteen. Analysoimamme paikallisten asukkaiden tarinat tuovat esiin toisaalta moniulotteisia yksilöllisiä mahdollisuuksia itsensä toteuttamiselle, ja toisaalta ne korostavat erilaisia paikallisyhteisöjä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Bardhin, Eckhardtin ja Arnouldin (2012) mukaan jakamistalouden arvot liittyvät kuluttajan näkökulmasta väliaikaisiin, paikkasidonnaisiin elämyksiin ja aineettomiin tuotteisiin, joilla on käyttöarvoa. Ilmiössä yhdistyvät osittain ristiriitaiset arvot: individualistiset pyrkimykset saada autenttisia kokemuksia tai ansaita rahaa kohtaavat kestävyden ja yhteisöllisyyden ideologiat (Nuottila, Jutila & Hakkarainen, 2017). Jakamistaloutta edustavan Doerzin palveluissa on nähtävissä monia paikallisten ihmisten tarinoissa esiin nousseita elementtejä. Jakamistalous näyttääkin tarjoavan tilaisuuksia aidomman paikallisuuden kohtaamiselle.

Tunnistimme tekemässämme analyysissä paikallisen arkielämän tarjoamia mahdollisuuksia matkailun tuotekehitykseen paikallisesta näkökulmasta, ja vertasimme niitä olemassa oleviin matkailutuotteisiin. Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella ja analysoida syvällisemmin esimerkiksi jakamistaloustalustoilla jaettu arviointeja ja palautteita. Tämä voisi auttaa avaamaan jakamistaloudessa syntyvää arvontuontia sekä kohtaamista paikallisen asukkaan ja matkailijan välillä. Kohdetasollakin uudenlaisten matkailutuotteiden kehittämiseksi on tarvetta. Esimerkiksi lumettomana aikana autenttisen kohtaamisen hyödyntäminen matkailuelämyksenä voi tarjota uusia mahdollisuuksia.

Lähteet

- Bardhi, F., Eckhardt, G. M. & Arnould, E. (2012). Liquid relationships to possessions. *Journal of Consumer Research*, 39, 510–529. <https://doi.org/10.1086/664037>
- Belk, R. (2014). You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online. *Journal of Business Research*, 67, 1595–1600. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2013.10.001>
- Bock, K. (2015). The changing nature of city tourism and its possible implications for the future of cities. *European Journal of Futures Research*, 3(20), 1–8. <https://doi.org/10.1007/s40309-015-0078-5>
- Camilleri, J. & Neuhofer, B. (2017). Value co-creation and co-destruction in the Airbnb sharing economy. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29, 2322–2340. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-09-2016-0492>
- Guttentag, D. A. (2015). Airbnb: Disruptive innovation and the rise of an informal tourism accommodation sector. *Current Issues in Tourism*, 18, 1192–1217. <https://doi.org/10.1080/13683500.2013.827159>
- Hakkarainen, M. & Jutila, S. (2017). Jakamistalous matkailussa. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 183–187). Rovaniemi: Lapland University Press.
- House of Lapland (2016). *Lappiin potentiaalisesti muuttavien profilointi- ja segmentointitutkimus*. Haettu 12.11.2018 osoitteesta <https://storage.googleapis.com/hol-production/2017/05/muuttajaprofiilit-tutkimusraportti-2016-tiivistelma.pdf>
- MacCannell, D. (1999). *The tourist: A new theory of the leisure class*. New York: Schocken. (Alkuperäisjulkaisu 1976).
- MacCannell, D. (1973). Staged authenticity: Arrangements of social space in tourist settings. *American Journal of Sociology* 79, 589–603. <https://doi.org/10.1086/225585>
- Nousiainen, J. (2015). *Vieraanvaraisuuden käsitteellisiä ja paikallisia ulottuvuuksia. Mistä on lappilainen vieraanvaraisuus tehty -selvityshankkeen raportti*. Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti.
- Nuottila, J., Jutila, S. & Hakkarainen, M. (2017). Kirjallisuuskatsaus: Matkailun jakamistalous vastuullisuuden viitekehyksessä. *Matkailututkimus*, 13(1–2), 53–68. <https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/67854>
- Rantala, O. (2011). *Metsä matkailukäytössä: Etnografinen tutkimus luonnossa opastamisesta*. (Acta Universitatis Lapponiensis, 217.) Rovaniemi.
- Rantala, O. & Hakkarainen, M. (toim.) (2014). *Omaleimaista palvelualttiutta: Inari-Saariselän matkailutoimijoiden käsityksiä vieraanvaraisuudesta*. Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Urry, J. (1990). *The tourist gaze*. London: Sage.
- Wang, N. (1999). Rethinking authenticity in tourism experience. *Annals of Tourism Research*, 26, 349–370. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(98\)00103-0](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(98)00103-0)